

Lp. Taavi Rõivas
Vabariigi Valitsus
Stenbocki maja,
Rahukohtu 3, 15161 Tallinn

Lp. Keit Pentus- Rosimannus
Keskkonnaministeerium
Narva mnt 7a
15172 Tallinn,

Lp. Urve Palo
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Harju 11, Tallinn 15072

Lp. Anne Sulling
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Harju 11, Tallinn 15072

Tallinnas, 16.05.2014

Ettepanek Vabariigi Valitsusele „Eesti maapõue strateegia“ koostamiseks

Eesti Vabariigi huvides on hallata ja kasutada võimalikult komplekselt, teaduspõhiselt ja säästlikult kõiki temale kuuluvaid ressursse. Seni on riigi kui maavarade omaniku roll nii maavarade uurimisel kui ka kasutuselevõtul olnud tagasihoidlik. Maapõues leidub peale maavarade veel teisigi olulisi ressursse nagu põhjavesi, geotermaalne energia, maagaas jne. Maapõue kui keskkond on kasutusel maatoena ehitistele ja rajatistele ning tagab vajaliku vee- ja mineraalainete ringe ökosüsteemide ja hüdrograafilise võrgustiku toimimiseks. Riigi eesmärgipärase arengu huvides on vajalik hinnata riigi võimekust maailmas valitseva maa- ja loodusvarade poliitika taustal ning määratleda maapõue haldamise (sh ruumiline planeerimine) ja kasutamise suunad. Seoses Euroopa Liidu suureneva vajadusega hinnata maavarade potentsiaali (EU Raw Materials Initiative) ja loodus- ning maavarade kasutamise keskkonnamõju on vajalik valdkonnaülese Eesti maapõue strateegia loomine.

Keskkonnaministeeriumi lähteülesannete kohaselt on seni koostatud põlevkivi kasutamise riiklikud arengukavad (2008–2015 ja 2016–2030) ja ehitusmaterjalide kasutamise riiklik arengukava (2011–2020), mis analüüsivad küll maavarade kaevandamist, kasutamist ja tulevikustsenaariume koos keskkonnaprobleemidega, kuid ei kajasta piisava konkreetsusega riigi huvi ja vajadusi nende ressursside kasutamisel.

Lisaks põlevkivile ja ehitusmaterjalidele on Eesti Keskkonnaregistri maardlate nimistus veel arvel rida maavarasid (ennekõike turvas), mida aktiivselt kasutatakse ning ka maavarasid, mida täna ei kasutata, kuid millel on märkimisväärne majanduslik potentsiaal. Viimastest tuleb mainida kristalset ehituskivi (graniit) ja fosforiiti.

Eesti maapõue sisaldab varasid, mis ei ole täna riiklikus registris maavarana arvel madala uurituse taseme tõttu, kuid millel võib olla kaevandamis- ja töötlemistehnoloogia

arenemisel majanduslik potentsiaal. Kõik need maavarad vajavad uurimist. Tänapäevaste teadmiste alusel on võimalik rääkida väiksema või suurema kindlusega sellistest potentsiaalsetest maavaradest nagu kvartsmagnetiid ehk rauamaak Jõhvi piirkonnas, glaukoniit, diktüoneemaargilliit (haruldaste leelismuldmetallide ja uraani maak), polümetalsed maagiilmingud (vask, nikkel, tina) ning biogeense maagaasi allikad (orgaanikarikkad kivimid). Teadaolevalt ei ole peale Eesti iseseisvuse taastamist nimetatud maavarade osas täiendavaid geoloogilisi uuringuid tehtud ning sisuliselt ei ole riigil uut informatsiooni nende maavarade kasutamiseks.

Allakirjutanud peavad möödapääsmatult vajalikuks koostada maapõue uurimist ja kasutamist suunav „Eesti maapõue strateegia”, mis tagaks riigile kvaliteetse informatsiooni järgmistes punktides:

1. Maapõue uurimise ja kasutamise olukord ja perspektiivid;
2. Maapõue ressursside uurimise ja kasutamise jätkusuutlikkuse tagamine põlevkivi, ehitusmaavarade, turba ja teiste maavarade (näiteks ravimuda) ning põhjavee ressursi ja maatoe (ehitusgeoloogilised uuringud) osas;
3. Teadaolevate, kuid seni mittekasutatavate maavarade (fosforiid, diktüoneemaargilliit, glaukoniitliivakivi) uuringute vajaduse ja kasutuspotentsiaali hindamine;
4. Maapõue seni teadmata ressursside ja geoloogiliste ohutegurite uurimine ja kaardistamine;
5. Maapõuealase teadus- ja haridustegevuse kindlustamine baasuuringute teabega ning praktiseerimise võimalustega;
6. Maapõue uurimise, kasutamise ja haldamise rahvusvahelise praktika ja suundumuste jälgimine ning kohandamine Eesti vajadustele.

Eesti maapõue strateegia alusel saab riik teha kaalutletud ja eesmärgipäraseid otsuseid ressursi kasutamiseks ning vajalike rakendusgeoloogiliste ja keskkonnakaitseliste uuringute planeerimiseks. Maapõue valdkonna strateegia koostamise eesmärk on tagada keskpikas perspektiivis maapõue poliitika jätkusuutlikkus ning muuta valitsuse tegevus riigi ja valdkondlike arengute suunamisel tulemuslikumaks. Strateegia alusel on võimalik täpsustada eesmärke ja nende saavutamise meetmeid ning vahendeid lühiajaliste arengukavadega, mis sõltuvad riigi majanduse arengutest ja teadusuuringute tasemest.

Osutatud informatsioon on hädavajalik, et riik saaks eesmärgistatult ja sisukalt langetada otsuseid maapõue ressursside haldamisel. Soovituse liikmesriikidel luua riiklik maavarapoliitika annab Euroopa Komisjoni kommünikee „Tackling the Challenges in Commodity Markets and on Raw Materials“ COM(2011)25 (vt. lisa 1) ¹

Osutame, et Rootsi ja Norra Kuningriigil on maavarade strateegiad vastu võetud 2013. aastal, Soome Vabariigil 2010. aastal ning Saksa Liitvabariigil toormestrateegia 2010. aastal. Need strateegiad on meile oluliseks eeskujuks, millise kvaliteedi ja põhjalikkusega Eesti maapõue strateegiat koostada, leides lahendusi koos kõigi huvitatud osapooltega.

Osutame, et Soome Vabariigis kulutati geoloogilistele uuringutele perioodil 2009–2013 keskmiselt 60 mln eurot aastas. Vastavad kulutused Eestis jäävad alla 2 mln euro.

¹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0025:FIN:EN:PDF>

Strateegia koostamiseks soovitame moodustada erialaasjatundjate komisjoni, kuhu on kaasatud nii riigi, teadusasutuste, erasektori kui vabaihenduste esindajad.

„Eesti maapõue strateegia” koostamiseks ja edukaks elluviimiseks vajab riik kompetentset institutsiooni. Edukates ja olulise mäetööstusega naaberriikides nagu Soome Vabariigis, Rootsi ja Norra Kuningriigis korraldab sarnast tegevust riiklik geoloogiateenistus. Ka Eestis on äärmiselt asjakohane sarnase mudeli taaskasutusele võtmine!

Lugupidamisega,

Vesta Kõpp
Eesti Mäeselts
Juhatuses liige

Rein Voog
Eesti Mäetööstuse Ettevõtete Liit
Juhatuses liige

Meelis Einstein
Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liit
Juhatuses esimees

Jüri Tiidermann
Eesti Turbaliit
Juhatuses esimees

Anne Põldvere
Eesti Geoloogiaselts
Juhatuses esimees

Pöördumine on vastu võetud Eesti Mäeseltsi üldkoosoleku poolt Rakveres 9. mai 2014.

Pöördumisega seotud teemasid käsitleti Eesti Geoloogiakeskuse XXII Aprillikonverentsil “Geoloogialt ühiskonnale”, mille teesid on kättesaadavad aadressil http://www.egk.ee/wp-content/uploads/2014/02/Teesid_web.pdf